15 iyun Azərbaycan Respublikasının Qurtuluş bayramı günü Türkiyə Respublikasının prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Bakıya gəldi. Sözsüz ki, bu gözlənti var idi. Xalqımız qardaş xalqın prezidentini səbirsizliklə gözləyirdi. Qiymətli qonağımızı həm Bakı gözləyirdi, həm də başı bəlalar çəkmiş Şuşa gözləyirdi. O, günü Qarabağın baş kəndi olan Şuşanın təməl müəllifi Pənahəli xanın ruhu şad görünürdü, xarıbülbül dil açıb danışırdı. Xurşudbanu Natəvanın, Molla Vəli Vidadinin, Molla Pənah Vaqifin, Qasım Bəy Zakirin gözəlləmələri, Qarabağ atlarının nalından qopan cingiltisi Cıdır düzündə yallı gedirdi. Bu tədbirə gələnlər, gəlməyənlər, İstər Təbrizdən olsun, istər Dərbənddən olsun, istər Uyğurustandan olsun, istər Səlcuqustandan olsun hamı kövrəlmişdi, hamının gözlərindən doğmalarına həsrət qalan Şuşanın həsrətdolu göz yaşları axırdı. Şuşa bu gün bütün Türk dünyasının qürur mənbəyidir. Hər

edirdi. Yaxşı, ermənidən ötrü elə canın yanırsa ay Fransa ermənilər çox yaşayan əraziyə milli muxtariyyət ver ürəyin sakitləşsin. Biz Azərbaycan torpağında ikinci erməni dövlətinin yaranmasına heç vaxt imkan verməyəcəyik.

Qarabağ müharibəsi

Azərbaycanın tarixi qələbəsiylə başa çatdı. Bu gün müharibə diplomatiya, informasiya sahəsində davam edir. Biz bunu belə də görürük. Ermənistanın heyranlarından birisi də Amerika Birləşmiş Ştatlarıdır. Bu gün ABŞ 1994-cü ildə Azərbaycana tətbiq etdiyi 907-ci maddəylə sanki alver edir. Bu cəzanı böyük hökumət bizə nə üçün vermişdi bu günə dək biz başa düşmürük. Bir milyondan yuxarı qaçqını olan, "Xocalı" soyqırımına məruz qalan xalqımızı, görən ABŞ nəyi nəzərdə tutub belə cəzalandırıdı.

Diplomatiya o vaxt güclü olur ki onun birinci iqti-

yətə başlayacaq dəmir yolu ilə ermənilər də rahatlıqla Moskvaya və bütün dünyaya çıxa biləcəklər". Daha sonra əlavə etdi: "Gəlin altı ölkə bir platforma formalaşdıraq: -Rusiya, Türkiyə, Azərbaycan, İran, Ermənistan, Gürcüstan. Bu platforma ilə birlikdə artıq bölgədə bir sabitlik meydana gəlsin, bölgədə düşmənçiliklər aradan qalxsın. Burada demək olar ki, Gürcüstanın bəzi özünəməxsus sualları var idi. Son Türkiyə səfərində Cənab Baş Nazirlə də bu məsələni müzakirə etdim. Dedim bu Gürcüstanın da lehinə olacaq, bu addımı ataq. Bax biz Ermənistan ilə aramızdakı narahatlıqları bilirik. Amma biz bütün bunlara baxmayaraq azərbaycanlı qardaşlarımızın narahatlıqlarının aradan qaldırılmasını istəyirik. Eyni qaydada sizin də Rusiya ilə problemlərinizin həllinə bu platforma töhfə verəcək."-deyə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan əlavə etdi.

Riyakarlığın son həddini Ermənistan bu gün yaşayır. Beynəlxalq hüququn normalarını hər addım-

da Bakı-Ankara regional inkişaf lahiyələrinin tezliklə reallaşacağının anonsudur. İran iqtisadi sanksiyalar altında hələ çox boğulacaq. Bu gün Türkiyə də ABŞ-da yaxın Şərqdə, Qara dənizdə və Qafqazda Rusiyanın gücünü məhdudlaşdırmağa çalışırlar. Hər ikisi həm Vaşinqton, həm ankara Rusiya və Çinin, Özbəkistanın, Qazaxstan və Qırğızıstan ölkələrini öz təsir dairələrinə almaq istəyirlər.

Dünyada vəziyyər gərginləkməkdə davam edir. NATO-nun son samitində bir daha vurğulandı. Quruma daxil olan ölkələrin yığıncağında yekun qərara əsasən Rusiya Avro-Atlantik məkanı üçün təhlükədir. Çindən yan keçməyən NATO zirvə toplantısı iştirakçıları "...dünya nizamına qarşı "sistem təhlükəsi" adlandırılıb. Vaxtıyla Vladimir Putini "qatil" adlandıran Co Bayden Cenevrə görüşündə Rusiya prezidentini dilinə dətirərək Putini "...ağıllı və sərt, layiqli rəqib" adlandırıb. Rusiya münasibətlərində ikili mövqe tutmayan bir siyasətçinin belə addım atma-

"ŞUŞA BƏYƏNNAMƏSİ" TARİXİ BƏYƏNNAMƏDİR

vaxt yazdığım kimi- bu acını bizə iki əsrdən yuxarı yaşadanların qarşısında görən günahımız nə idi-bəlkə türk olmağımız idi?

Qədim tarixə malik olan Azərbaycan türk torpaqlarında özlərinə dövlət quranlar, nə üçün bizim dövlətçiliyimizi, güclü olmağımızı bəyənmirdilər, bizim güclü dövlətə çevrilməyimizi nədən istəmirdilər. Ərazilərimiz müxtəlif zamanlarda farsizmin, rasizmin, leninizmin, stalinizmin əlləriylə bölünsədə, kiçildsədə boyumuzu kiçildə bilmədilər. Qamətimizi düz saxlamağı bacardıq. Günəş qədər müqəddəs olan torpaq sevgimizi, Vətən sevgimizi bütün dünyaya çatdırmağı bacardıq, nəsildən nəsilə ötürə bildik. İkili oyun aparan güclərin qabağından qaçmadıq, dik durduq, bərabər olduq.

2020-ci il 27-sentyabr Azərbaycan Ordusu Ali Baş Komandan İlham Əiyevin komandalığı altında əks hücuma keçərək torpaqlarımızı erməni işğalından azad etməyə başladı. İllərlə, əsrlərlə sızlayan xalqımız özünün işğal tarixinə son qoyurdu. Ədaləti, imanı olanlar haqqın yanında idilər. Biz heç kəsdən qorxmurduq, haqq bizdə idi.

Müharibənin gedişində

müxtəlif söhbətlər gəzirdi. Açıq-aşkar biz görürdük bəzi dövlətlər tərəf tuturdular. 30 il ərzində Ermənistana bir söz deyən yox idi. Ermənistan özünün orta məktəb dərsliklərində, institutlarında Azərbaycan-Türkiyə ilə bağlı səy-səy materiallar, yalan, revanşist, miflərdən nələr yazıblar. Ermənilər yalan anlayışlarla, yalan rəqəmlərlə dünya gündəmini zəbt etmişdi. Gənclərini kiçik yaşdan türkə nifrət hissiylə böyüdürdülər. Biz bunu anlamalıyıq necə Minsk qrupu 30 il ərzində Bakıda, Yerevanda yeyib içiblər kef çəkiblər, heç bir iş görməyiblər. Onlar tutduğu işə məsuliyyət daşımamış kimi Cənubi Qafqaza turist kimi gəlib gedirdilər. Fransa ümumiyyətlə lap "ağ" eləmişdi, terrorçu dövlət sayılan Ermənistanın yanındaydı. tez-tez bəyanatlar verən Fransa prezidenti İmamuel Makronun yersiz bəyanatları bizdən ötrü sıfra bərabər idi. O bəyanatların heç bir siyasi məntiqi yoxdur. Hər zaman özünün təxribatlarının qurbanı olan Ermənistanın iqtisadiyyatı yox, müstəqil siyasəti yox, qonşularla münasibəti yox, dövlətçilik tarixi yox görən bəs necə yaşayacaq bu Rusiyanın forpostu. 44 günlük müharibə ərəfəsində istər hərbi sahədə, istər canlı qüvvə barəsində Ermənistana yardımlar edən Fransa iki gündən bir Rusiya prezidenti Vladimir Putinlə danışaraq Qarabağdan ötrü status tələb

sadiyyatı sonra da ordusu olsun. Azərbaycanın bu gün güclü ordusu var, hələ qardaş Türkiyənin gücünü də əlavə etsək ümumiyyətlə Azərbaycan bu gün regionda çox güclü bir dövlətdir. Əlbət ki, Cənubi Qafqazda Türkiyənin rolu əvəzsizdir, Böyük Britaniyanın, Pakistanın, İzrailin döst ölkə kimi bizim yanımızda olması qürurvericidir. Yaxın günlərdə NATO zirvəsində Britaniya, ABŞ, Türkiyə üçbucağı öz sözünü dedi. 44 günlük müharibə ərəfəsində Türkiyənin Rusiyanı neytrallaşdırması bizə çox lazım idi, hərçənd biz bilirdik Rusiya gizlində Ermənistana qədərincə lazımı kömək edirdi. Bütün sahələrdə Ermənistanın yanında idi. Bizim bəxtimiz onda gətirib ki, Rusiya ilə birbaşa sərhəddimiz yoxdur.

Rus qoşunun "sülhməramlı qoşun"-adı altında Qarabağda olması belə götürəndə heç kəsi qane etmir. Lakin bunun bir nüansı var: "Rus sülhməramlı"larının ərazilərimizdən çıxması hər iki tərəfdən asılıdır. Bizim Ermənistanla atacağımız birgə addımlar var. Bu ciddi və incə məqamlar baş verərsə zamanı gələndə sülhməramlı qoşunu çıxara bilərik. Bütün bunlara rəğmən böyük Türkiyə dövləti önə keçdi. Bölgədə barış, iqtisadi dirçəliş, Zəngəzur dəhlizinin açılışı böyük inqilabdır. Burada komunikasiyaların açılışı və daha başqa meyarlar özünün inkişaf yoluna ulaşacaqdır. Milli Məclisdə Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın səfərinə həsr olunan xüsusi iclas keçirildi. Hörmətli qonaq olan Türkiyə Respublikasının Prezidenti parlamentdə hər kəsin ürəyini riqqətə gətirən, rahatlıq və toxtaqlıq verən tarixi bir nitq söylədi:

"Sizi Türkiyədəki 84 milyonun adına salamlayıram" deyən ali qonaq daha sonra əlavə etdi: Bəxtiyaram çünki Qarabağ zəfərini qazanan Azərbaycandayam. Bəxyiyaram, çünki Azərbaycanın Milli Məclisində cizinlə bərabərəm. Bəxtiyaram çünki müstəqilliyin 30 ilinə yaxınlaşan Azərbaycandayam. Bu zəfərdən bütün dünya qazanclı çıxacaq" deyə bir daha vurğuladı. "Necə Çanaqqalada Azərbaycan igidləri bizim yanımızda olub zəfər qazanıblarsa Nuru Paşa Azərbaycanın yanına gəlibsə, biz də gələcəkdə bir və bərabər olacağıq. Azərbaycanın sevinci sevincimiz, kədəri kədərimiz, azadlığı isə azadlığımızdır-deyə Ərdoğan çıxışında bildirdi.

Türkiyə Respublidasının Prezidenti daha sonra dedi: "Qarabağ eyni zamanda dünyanı öz siyasi və iqtisadi maraqlarının arenası olaraq görənlərin hesablarının pozulduğu yerdir. Üstəlik bütün bu proseslər Azərbaycan ilə Ermənistan üçün də yeni bir dövrün başlanğıcıdır. Məsələn Zəngəzur dəhlizində fəaliy-

da pozan Ermənistanın hüquqdan danışmağa artıq haqqı yoxdur.

Şuşada "Şuşa bəyənnaməsi" qəbil edildi. Bu bəyənnamədə qeyd edilirdi ki, Azərbaycan bu bölgədə güc sahibidir. Umumilikdə Şuşa bəyənnaməsi qardaş Türkiyə ilə Azərbaycan birliyidir. Etnik köklərimiz, mədəniyyətimiz bir, coğrafi məkanımız bir olması göstərir ki, bu iki dövlət bir millətdir.

"Şuşa bəyənnaməsi"

regionda bütün ölkələr üçün sərfəlidir. Bunu müttəfiqlik bəyannaməsi də adlandırmaq olar.Yükdaşımaları, Ermənistanın iqtisadiyyatının krizdən çıxmasında böyük köməkliyi olacaqdır. Diplomatik meydanda siyasi oyunlar gedir. Oyunçular məlumdur. Türkiyə Rusiyanı Cənubi Qafqazdan sıxışdırıb çıxarmağa çalışır Rusiya isə Cənubi Qafqazı əlindən buraxmaq istəmir. İran hər vaxt olduğu kimi Ermənistana köməyini əsirgəmir. Ermənistan bu gün çox rəzil, ağır bir durumdadır. Bu terrorçu dövlətə bu vəziyyəti yaşadan Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərlik etdiyi müzəffər Azərbaycan ordusudur. Müharibədən 7 ay keçməsinə baxmayaraq hələ də özünə gələ bilmir nehrə kimi çalxalanır. Yaxın gələcəkdə Ermənistanı bir dövlət kimi təsəvvür edə bilmirəm. Ermənistanda türkəfobiya güclüdür. Əhalisinin 90 faizinin təfəkkürü zəhərlənib. Bu da onların Türkiyə və Azərbaycan qarşısında çöküşü deməkdir. Gedən proseslər bunu tam aydınlığı ilə göstərir. Bu yaxınlarda keşiş Qaragenin qanunsuz yolla Laçın dəhlizindən keçib Xankəndinə gəlməsi və orada olan erməni əsgərləryilə görüşüb revanşist fikirlər səsləndirməsi, intiqam almaq kimi düşüncələrini paylaşması bu millətin hələ də orta əsrlər səviyyəsində olduğunu göstərir. Biz belə terrorçu qəbiləylə necə qonşu ola bilərik, bax bu çətin olacaq.

Azərbaycaan köçkün və qaçqınlarının Qarabağa bölgənin yaşayış məntəqələrinə qayıdışı hələ təmin olmayıb. Xalqımız öz prezidenti İlham Əliyevə inanır və doğma ata-baba ocağlarına gedəcəkləri günü səbirsizliklə gözləyirlər. Putin rusiyası isə Laçın koridorunu əlində saxlamaqla Xankəndində yeni binalar inşa edir, erməniləri inandırıb müxtəlif regionlardan daşımaqda, gətirməkdə davam edir. Hələlik gəmi necə adlanırdısa elə də üzür...

Türkiyə ən sürətlə inkişaf edən dövlətlərdəndir. Qlobal səviyyədə güc sahibidir. Dünyada turizm sahəsində birinci üçlükdə olan dövlətdir. İnvestisiya mühiti burada çox güclüdür. Demək olar ki, hazır-

sı bir qədər qəribə görünür. Dünyada dəyişməyən reallıqlar mövcuddur. Bəzən başa düşmək olmur nələr baş verir.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın NATO zirvə-toplantısı ərəfəsində "...mən Nato zirvə toplantısından gəlirəm " deməklə Bakıya gəlməsi baş verəcək hadisələrin alt qatından, görünən tərəfindən xəbər verirdi.

İki dost və qardaş ölkələr arasında imzalanmış bütün beynəlxalq sənədlərə bununla əlaqədar 13 oktyabr 1921-ci il tarixli Qars müqaviləsinə sadiq olduqlarını bir daha təsdiq edərək dilə gətirdilər.

Tərəflər "Türkiyə Cumhuriyyətinin qurucusu Mustafa Kamal Atatürkün və Azərbaycan xalqının ümumimilli lideri Heydər Əliyevin müdrükcəsinə söylədikləri "Azərbaycanın sevinci bizim sevincimiz, kədəri bizim kədərimizdir" və "Bir millət iki dövlət" ifadələrinin xalqlarımızın milli-mənəvi sərvətləri kimi dəyərləndirildiyini xüsusi vurğulayaraq - "Şuşa bəyənnaməsi"ni qəbul etdilər. Gözümüzün önündə şahidlik etdiyimiz və yaşadığımız tarix. Bu tarixin şahidləri kimi biz də tarixin zaman kəsiyində bir parçasıyıq. Minilliklər yaşadan yurd yerlərimiz yenidən tariximizə qovuşur, doğmalaşır. 15 iyul 2021-ci il möhtəşəm tarixi bir gün- Milli Qurtuluş günümüzə ayrı ovqat qataraq tarixə çevrilir. Şuşa Bəyənnaməsi - müttəfiqlik bəyannaməsi kimi əbədiyyətə qovuşur.

Türkiyə Respublikasının prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Şuşa səfəri təkcə siyasi məsələ deyildi, o həm də şərəf məsələsi idi. Bu həm də Rusiyaya, Fransaya, ermənistanın yanında olan hər kəsə mesaj idi. Türkiyə hər zaman Azərbaycanla bərabər olub bundan sonra da bərabər olacaq. Tanrı türkə yar olsun!

Maşallah Məftun,
siyasi şərhçi